

In Memoriam Hans Ottenheijm

In het ziekenhuis in Sittard overleed op 6 oktober j.l. op 75-jarige leeftijd Hans Ottenheijm, grondlegger van het fijnchemisch onderzoek bij DSM, een creatief chemicus en inspirator voor velen.

Hans werd geboren in Gützenrath, in Duitsland, niet ver van Roermond. Hij studeerde chemie in Göttingen en begon zijn loopbaan in 1947 bij DSM, nota bene als uurloner: het toppunt van een flexibel contract. Al vlug kreeg hij de ruimte om een grote afdeling organische chemie op te zetten omdat het bedrijf naast de basischemie expertise wilde opbouwen in de fijnchemie. Hans zag het verband tussen de chemie van essentiële aminozuren en het marktsegment van de voedingsmiddelen. Op een zeer creatieve manier ontwierp hij in de periode 1956 - 1966 een synthese van L-lysine uit cyclohexanon via caprolactam, één van DSM's basisproducten. Het proces werd snel ontwikkeld tot de schaal van een proeffabriek; tot grootschalige productie kwam het echter niet vanwege beleidsmatige beslissingen, waarbij Hans zich als pur-sang wetenschapper maar moeilijk kon neerleggen. Dat aminozuren en afgeleiden van aminozuren veel

later het hart van de fijnchemische business van DSM zouden vormen, kon hij toen niet bevroeden.

Met een kleine groep, waaronder Willy Boesten, ontwikkelde hij vervolgens, grotendeels op eigen initiatief, in de periode 1966 - 1974 een route naar aspartaam, een dipeptide methylester die tweehonderd maal zoeter is dan saccharose. Deze keer was het wel raak en vormde het onderzoek de ouverture voor een succesvolle commerciële ontwikkeling. DSM is inmiddels een van de wereldleiders geworden binnen dit gebied van de zoetstoffen.

Na deze successen volgde een periode als senior-adviseur, een functie die recht deed aan zijn creatieve geest en laterale manier van denken. Velen die hiervoor openstonden heeft hij blijvend beïnvloed.

Kenmerkend was de rol die hij toebedeelde aan serendipiteit. Al vroeg in zijn loopbaan ontwikkelde Hans zich tot een visionair wetenschapper en teleurstellingen, die inherent zijn aan pogingen tot het realiseren van een visie, kon hij soms maar moeilijk verwerken. Hij kon het zichzelf en zijn omgeving danig moeilijk maken. Naast

visie bezat Hans ook een filosofische inslag. Deze eigenschap en zijn gevoel voor humor hebben hem geholpen een aantal tegenslagen in zijn persoonlijk leven te verwerken. Het meest genoot hij als hij anderen, vrienden, collega's en familieleden kon laten delen in zijn Bourgondische leefstijl; hij was Bourgondiër in hart en nieren.

Voor degenen die de liefde voor het vak met hem konden delen was hij een groot inspirator, en velen herinneren zich Hans in dit opzicht. De laatste jaren genoot hij van de contacten die hij nog had in de wetenschap. Maar deze periode stond vooral in het teken van de aandacht voor zijn vijf kinderen en een schare kleinkinderen. Op zaterdag 11 oktober hebben ze hem de laatste eer bewezen. Afscheid werd genomen van een kleurrijk man, een levensgenieter, een Nederlands chemicus die niet licht vergeten zal worden. ●

*Prof.dr. Emmo Meijer
(DSM), prof.dr. Harrij
Ottenheijm*

CW44/1 NOVEMBER 1997